

prof. dr. Ante Crnčević

## Koncerti u crkvama

*prosinac, 2007. godine*

### KONCERTI U CRKVAMA

O brizi za dostojanstvo liturgijskoga prostora i brizi za glazbenu baštinu

Glazba je povlašteno mjesto dijaloga Crkve s kulturom te je lako ustvrditi da su mnoga velika djela glazbene kulture dio kršćanske baštine. Zadnjih nekoliko desetljeća zamjećuje se novo zanimanje za glazbu. Tome svakako doprinosi i razvoj elektroničkih medija i nosača zvuka koji glazbu čine dostupnom svakome u svako doba. Koncerti time nisu zaboravljeni nego su još više postali izazovni te danas okupljaju ne samo glazbeno obrazovane nego i glazbeno manje nadarene. Festivali, dani glazbe, glazbene večeri, kulturna ljeta i slične manifestacije sastavni su dio kulturne ponude mnogih naših mjesta i gradova, osobito turističkih. Organizatori takvih priredaba nerijetko kucaju na vrata župnih ureda tražeći ustupanje crkava za izvođenje koncerata. Nerijetko i sama Crkva nudi glazbene priredbe kao dio svoje duhovne ponude društvu u kojem živi.

Time postaje aktualnim pitanje ustupanja crkve kao liturgijskoga prostora u neliturgijske svrhe. U praksi se uočavaju različiti pristupi. Budući da o svemu tome postoje pozitivni crkveni propisi, potrebno ih je ponovno iznijeti i staviti na srce svima kojima je dužnost brinuti se za svetost liturgijskoga prostora. U ovom kratkom razjašnjenju ne dotičemo široku temu odabira glazbe za liturgijska slavlja nego nam je nakana na temelju crkvenih normi ponuditi razjašnjenja glede ustupanja prostora crkve za izvođenje glazbenih djela izvan bogoslužja.

### Glazba kao oblik pastoralnog nastojanja

Zakonik kanonskoga prava (kan. 1210) određuje: »U svetom mjestu neka se dopusti samo ono što služi vršenju ili promicanju bogoštovlja, pobožnosti i vjere, a zabranjuje se sve što nije u skladu sa svetošću mjesta. Ordinarij pak može za pojedinačni čin dopustiti i druge upotrebe koje ipak nisu protivne svetosti mjesta.« Iako je ta crkvena norma po sebi dovoljna za izricanje stava prema korištenju liturgijskoga prostora za koncerte, ta su pitanje pobliže normativno razriješena pismom Kongregacije za bogoštovlje *Koncerti u crkvama* (1987.) gdje se određuje da nije dopušteno u liturgijskom prostoru izvoditi glazbu koja nije nadahnutu kršćanskom vjerom ili koja je skladana u profane svrhe. Umjetnička i povijesna vrijednost nekoga djela, kao i njegova »popularnost«, nisu dostatni elementi da bi se njegovo izvođenje moglo pripustiti u liturgijskom prostoru. Kriterij prosudbe o dopuštenosti izvođenja glazbenih djela u crkvi počiva na pastoralnoj i duhovnoj koristi vjernika. Tako je u crkvi dopušteno izvoditi samo ona glazbena djela koja su dio kršćanske duhovne baštine, tj. djela koja su nekoć skladana za bogoslužje ili su pak nastala u nadahnuću nad svetopisamskim tekstovima, nad kršćanskom mišlju i duhovnošću. Takva je djela moguće priređivati kao duhovno-glazbene priredbe ili ih pak u crkvi izvoditi »u slobodno vrijeme« ukoliko se preko njih želi ostvariti jedan od slijedećih pastoralnih ciljeva:

- a) pripremiti puk na slavlje važnijih svetkovina kako bi se vjernici aktivnije uključili u samo slavlje (npr. tzv. božićni koncert kao dio duhovne kršćanske pripreme za slavljenje Gospodinova rođenja);
- b) glazbenim izričajem istaći duh pojedinih liturgijskih vremena kako bi vjernici intenzivnije živjeli vrijeme u kojem se nalaze (npr. večeri korizmenih pučkih napjeva i pasionske baštine);
- c) stvoriti u crkvi ambijent molitve i sabranosti kako bi vjernici koji dolaze u crkvu radi osobne molitve ili pobožnosti, u liturgijskom prostoru lakše otkrili svetost prostora i doživjeli susret sa Svemogućim;
- d) čuvati glazbenu baštinu koja njeguje i potiče pravi kršćanski duh;

e) posjetiteljima crkve, osobito turistima koji nisu kršćanski usmjereni, pomoći da dožive svetost liturgijskoga prostora.

Tim je za zahtjevima lako udovoljiti ako se glazbeni program priređuje s čistim pastoralnim ciljem. Nema sumnje da bi naši crkveni zborovi u priređivanju takvih duhovno-glazbenih trenutaka trebali pronalaziti povlašteno mjesto svoga djelovanja. Time bi se dobrim dijelom razriješila i (katkad vruća) pitanja koja izviru iz želje za čuvanjem onih djela crkvene glazbene baštine koja svojim sadržajem i oblikom izvedbe nisu podudarna s duhom obnovljenoga bogoslužja. Crkva se takvih djela nipošto ne odriče, ali ne dopušta da bogoslužje budu instrument njihova čuvanja. Crkva prepoznaje kulturnu i duhovnu vrijednost takvih djela te ih, nalazeći u njima veliku pastoralnu korist, nastoji čuvati ali kroz vanliturgijske oblike: kroz večeri duhovne glazbe, glazbeno-meditativne programe, bdijenja i slične oblike.

### **Briga za promicanje kulture**

Teškoće međutim nastaju kad koncerte u liturgijskom prostoru priređuju ustanove koje u prvi plan ne stavljaju duhovnu korist vjernika nego neke druge ciljeve. Ti »drugi« ciljevi nerijetko odabiru i glazbena djela koja, unatoč njihovoj umjetničkoj vrijednosti, svojim sadržajem i glazbenim oblikom, nisu prikladna za izvedbu u liturgijskom prostoru. Predstavnici Crkve i čuvari dostojanstva liturgijskoga prostora, vjerni Gospodinu koji reče Dom moj dom će se molitve zvati (Lk 19,46), morat će umjeti oduprijeti se traženju onih koji u ime kulture i umjetnosti bogoslužni prostor žele pretvoriti u glazboslužni.

Stoga je vrijedno pojasniti odredbe iz pisma Koncerti u crkvama, koje je zakonodavnoga i normativnoga karaktera. Dopuštenje za izvedbu koncerata u crkvama izričito je pridržano mjesnom biskupu. Da bi dobilo dopuštenje za održavanje koncerta u liturgijskom prostoru potrebno je sljedeće:

a) Tražitelji zahtjeva u zamolbi trebaju navesti vrijeme izvedbe i detaljan popis djela koja će se izvoditi.

b) Molba se dostavlja »per modum actus«, tj. pojedinačno za svaki koncert, što znači da nije moguće izdavati trajna ili skupna dopuštenja za održavanje ciklusa koncerata, niti liturgijski prostor unaprijed ustupiti za koncerte po nekom stalnom festivalskom kalendaru.

c) Ulaz na koncert koji se priređuje u crkvi mora biti slobodan i bez naknade (čime organizator nije oslobođen dužnosti podmirivanja troškova korištenja crkve).

d) Izvođači i posjetitelji koncerta trebaju biti prikladno odjeveni te se ponašati kako priliči duhu svetoga prostora. Osim toga, izvođači se (bilo svirači bilo pjevači) obvezuju da neće koristiti prostor prezbiterija. Presveti sakrament, ako je moguće, potrebno je prije koncerta iznijeti iz crkve i pohraniti u neku pokrajnu kapelu ili na drugo dostojno i prikladno urešeno mjesto.

e) Izvedba će koncerta biti praćena i prikladnim komentarima koji neće pružiti samo povijesni ili umjetnički osvrt na glazbeno djelo nego će poticati bolje razumijevanje duhovnoga sadržaja glazbenoga djela.

### **Druge povrede liturgijskoga prostora**

Vratimo li se odredbi kanonskoga prava prema kojoj je u sveta mjesta dopušteno pripustiti "samo ono što služi vršenju ili promicanju bogoštovlja, pobožnosti i vjere, a zabranjuje se sve što nije u skladu sa svetošću mjesta" (kan. 1210), lako ćemo prosuditi da tom restrikcijom nisu zahvaćeni samo koncerti ili festivali nego i sve druge manifestacije koje nisu liturgijski čin ili čin vjere i pobožnosti. Stoga se svetosti bogoslužnog mjesta nesumnjivo protive i predstavljanja knjiga, održavanje prigodnih »akademija« i znanstvenih skupova – pa taman i na temu vjere i morala –, književne večeri, različita predavanja, seminari i susreti koji nisu čisto bogoslužnoga karaktera ili nisu čin pobožnosti. U suprotnosti s istim kanonom su i sva natjecanja, pa taman bila i vjeronaučna jer je natjecateljski duh teško pomirljiv s duhom bogoslužnog prostora.

Dostojanstvo kršćanskoga bogoslužja iziskuje da za crkve budu pridržane isključivo za bogoslužje te za čine vjere i pobožnosti. U tom bi vidu zacijelo trebalo više osjetljivosti za bogoslužje i bogoslužni prostor, i kod pastira i kod vjernika.